

НАПРЯМКИ СТРУКТУРИЗАЦІЇ ЕКСПОРТНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ

У статті виділено систему цілей, принципів і пріоритетів експортної політики регіону, проаналізовано її елементи та їх взаємозв'язок у рамках ефективного використання експортного потенціалу регіону. Рис. 3, Табл. 1, Дж. 11.

Ключові слова: *регіон, експортна політика, система цілей, елемент, суб'єкт, об'єкт, завдання, реалізація експортної політики.*

Вступ. Процеси глобалізації, що відбуваються у світі, потребують нових підходів до визначення напрямків розвитку як національної економіки, так і регіональних економічних систем. Зовнішня торгівля, а особливо її експортна складова відіграють все більш значну роль у розвитку економіки України. Експорт, відповідаючи на попит на зовнішніх ринках, у значній мірі формує структуру та динаміку розвитку вітчизняної економіки, а також є стабілізатором розвитку в умовах зменшення внутрішнього попиту. Формування експортного потенціалу є важливим напрямом розвитку соціально-економічної системи регіону. В сучасних умовах вирішення проблем вдосконалення експортного потенціалу залежить не тільки від внутрішньоекономічної ситуації, але і від змін у світовому економічному середовищі. Очевидна необхідність якісного розвитку експортної діяльності шляхом нарощування експортного потенціалу, підвищення частки високотехнологічної та інноваційної продукції.

Постановка проблеми. Для активізації експортного потенціалу регіону потрібна розробка і проведення ефективної експортної політики шляхом концентрації зусиль і ресурсів регіону на формуванні технологічно розвинутого і конкурентоздатного ринкового господарства і визначення раціональної товарної структури. У зв'язку з цим представляється доцільним обґрунтування розробки експортної політики регіону, що, як правило, закріплюється та підтверджується у відповідних програмних документах. Основною і найбільш складною представляється проблема послідовної та логічної структуризації експортної політики регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі проблемні аспекти структуризації експортної політики регіону розглянуті в роботах російських учених Борисюка Н.К. [1], Єлькіна І.В. [2], Кірсанова В.В. [3], Капіцина В.М. [6], Савельєва І.І. [5], Сейфулаєвої М.Є. [7]. У вітчизняній літературі, присвяченій проблемам експортної політики регіону необхідно відмітити роботи Третяк В.В. [9; 10], Кутітзе Л.С. [4]. Однак, багато питань цієї проблеми залишаються дискусійними і потребують подальших досліджень. Зокрема, це стосується уточнення структурних елементів і визначення системи цілей.

Метою статті є обґрунтування структуризації експортної політики регіону через виділення системи цілей, принципів, пріоритетів, для послідовного аналізу її елементів у рамках ефективного використання експортного потенціалу регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування системи цілей експортної політики регіону повинно включати широке коло функціональних питань, об'єктивно пов'язаних як з виробничою, так і з бюджетною, податковою сферами [1; 4].

Представимо у схематичному вигляді систему цілей експортної політики регіону (рис. 1).

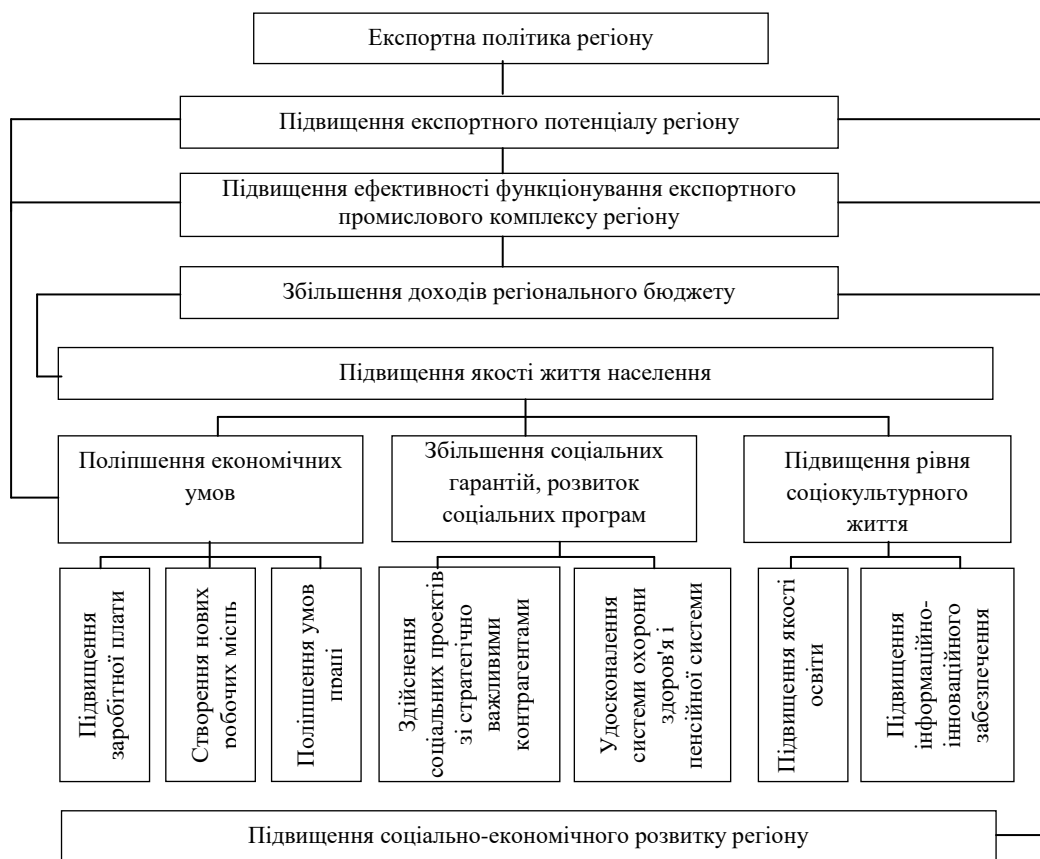

Рис. 1. Система цілей експортної політики регіону

Основні завдання експортної політики регіону представимо в таблиці наступного виду (табл. 1). Таким чином, основна мета експортної політики регіону полягає в створенні умов для формування і реалізації експортного потенціалу та експортного промислового комплексу регіону, здатного в умовах ринкових стосунків адекватно відповідати вимогам зовнішнього і внутрішнього ринку [9].

Таблиця 1

Основні завдання експортної політики регіону	
Завдання експортної політики регіону	Стабілізація експортного промислового виробництва і збільшення обсягу випуску продукції
	Сприяння в розширенні ринку збуту експортної продукції при підвищенні якості і конкурентоспроможності продукції з впровадженням передових досягнень науки і техніки у виробництво, сприяння розширенню масштабів і географії експорту наукомісткої і високотехнологічної продукції
	Оптимальне використання природних, трудових і фінансових ресурсів, раціональне розміщення продуктивних сил
	Диференційований підхід до стимулювання і підтримки різних секторів і галузей експортної промисловості залежності від їх соціально-економічної зайнятості, екологічної безпеки, а також науково-технічних перспектив
	Обґрунтованість у визначенні критеріїв фінансової підтримки суб'єктів експортної промислової діяльності
	Поєднання загальнонаціональних і регіональних інтересів з інтересами суб'єктів експортної промислової діяльності
	Збільшення прибуткової частини бюджетів при сприянні надходження податків та інших платежів в обласний і місцевий бюджети від підприємств-експортерів

Напрями реалізації експортної політики регіону мають багатоаспектний характер. Це, в першу чергу, пов'язано з тим, що об'єктом експортної політики регіону є суб'єкти господарювання, соціально-економічні процеси і ресурси, лише незначна частина яких знаходиться в безпосередньому веденні органів місцевого самоврядування [10]. Таким чином, доцільно виділити три значні блоки реалізації експортної політики, а саме: місцеві органи влади регіонального рівня, суб'єкти господарювання експортного промислового комплексу регіону, а також організації, що функціонують на території регіону як складові елементи економічної інфраструктури. Представимо у схематичному вигляді блоки реалізації експортної політики регіону (рис. 2).

Представлені блоки за своїми завданнями реалізації експортної політики регіону не рівнозначні, місцеві органи влади виконують багатоаспектне коло завдань, будучи не лише виконавцем, але і відповідальним органом за реалізацію політики в цілому. Як виконавці вони створюють у рамках своєї компетенції умови, стимулюючи реалізацію політики, а також діють самі в цих умовах.

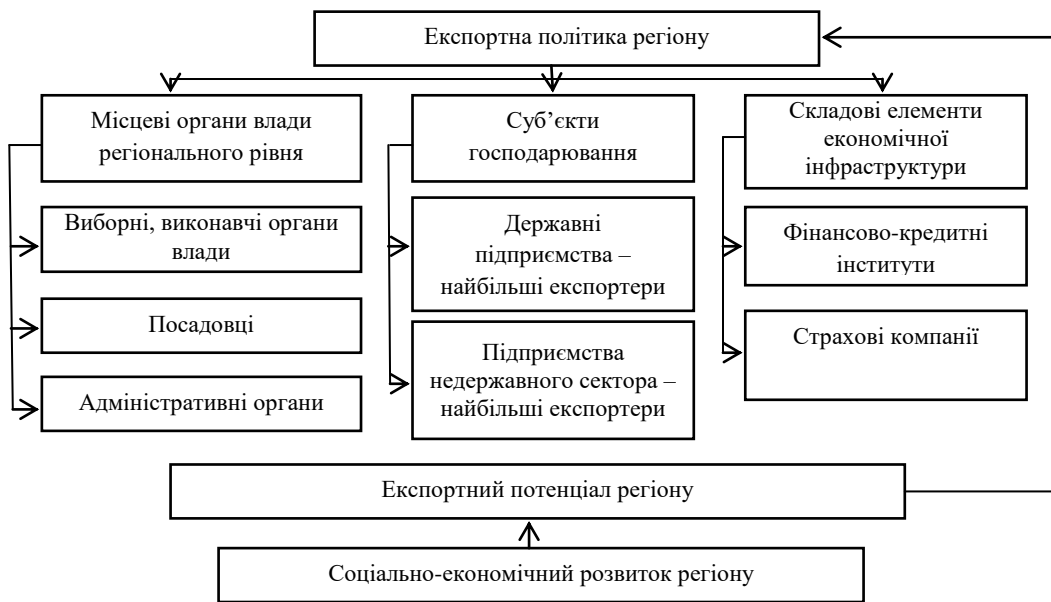

Рис. 2. Суб'єкти експортної політики регіону

Інші представлені блоки реалізації експортної політики регіону є такими лише у тій мірі, в якій органам місцевого самоврядування вдалося залучити їх у процес реалізації своєї політики, як через створення стимулюючих умов, так і іншими шляхами. Доцільно на цьому етапі визначити проблему механізму залучення суб'єктів господарювання в реалізаційний процес.

Відповідно, завдання реалізації експортної політики регіону вимагає розробки спеціального механізму, що забезпечує досягнення цілей і ухвалення стратегічних рішень в аспектах встановлених напрямів діяльності у цій сфері [8].

У загальному випадку механізм реалізації політики доцільно розглядати як систему взаємозв'язаних елементів, підпорядкованих досягненню заданої мети. Таким чином, суть механізму реалізації експортної політики регіону раціонально визначити як сукупність процесу розробки, прийняття і реалізації управлінських рішень і комплексу цільових, функціональних підсистем і підсистем забезпечення типового характеру. Ключовим елементом цього механізму є блок цільових підсистем, який формується в розрізі основних напрямів експортної політики регіону, визначених на етапі її розробки.

Функціональні підсистеми включають основні функції управління: планування, організацію, реалізацію, контроль і оцінку. Склад підсистем обумовлений загальними вимогами до реалізаційного механізму і включає забезпечення різноманітними видами

ресурсів. Розглянемо у схематичному вигляді елементи процесу реалізації експортного потенціалу регіону (рис. 3). Змістове наповнення ресурсів, які забезпечують реалізацію експортної політики регіону, більшою мірою обумовлено специфікою його експортної діяльності та повноваженнями регіонального рівня управління [11].

Розглядаючи суть експортної політики регіону, доцільно звернутися до методів її реалізації, а саме: інформаційних, ресурсних, інституціональних, методів макроекономічного регулювання.

Інформаційні методи. Держава, а також органи регіональної влади зобов'язані забезпечити суб'єктів експортного індустріального розвитку систематизованими, обробленими за допомогою наукових методик даними про економічне довкілля, що дозволяє цим суб'єктам приймати ефективніші рішення в експортній діяльності, а також у виробничій, інвестиційній і інноваційній сферах діяльності. Слід зазначити можливість вільної доступності результатів досліджень і прогнозів розвитку соціально-економічної ситуації у регіонах, експортноорієнтованих галузях. Прогнозно-аналітична експортна активність здатна зробити орієнтуючу дію на учасників експортних виробничо-економічних процесів.

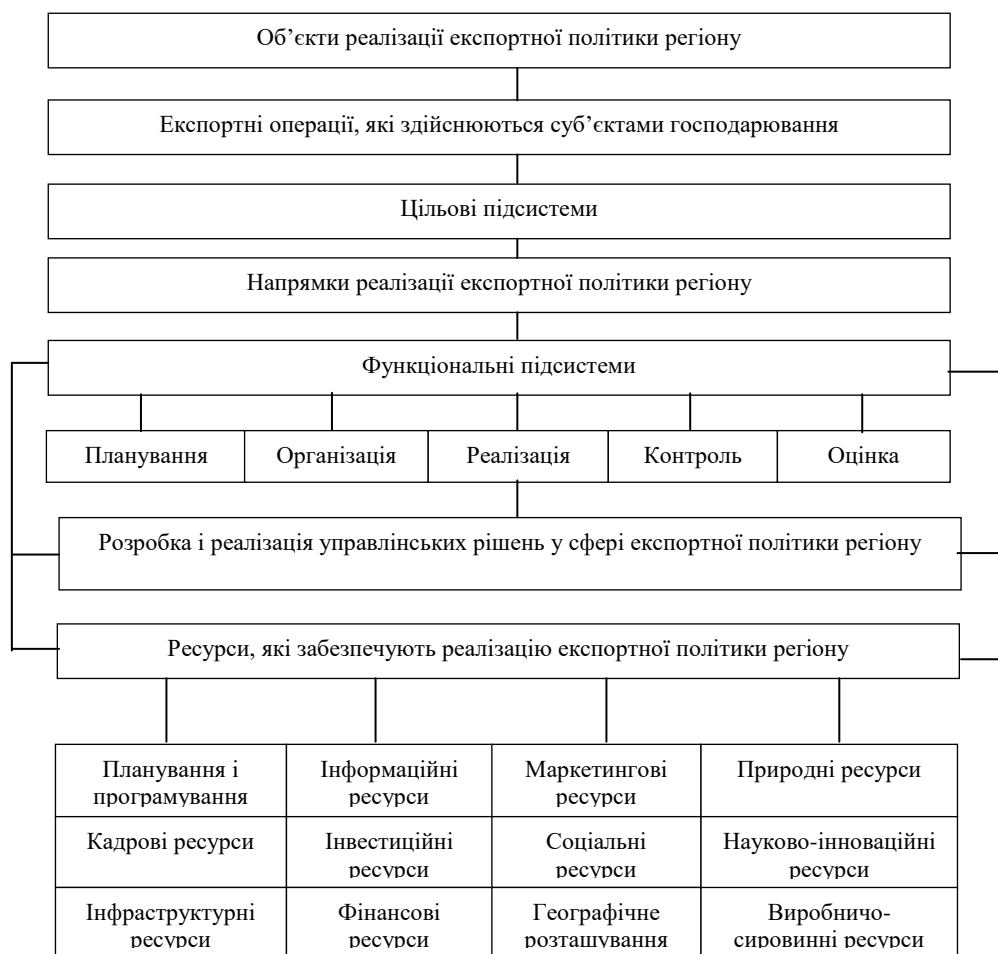

Рис. 3. Елементи процесу реалізації експортної політики регіону

Ресурсні методи. Методи прямої дії на експортні індустріальні об'єкти. Форми застосування цих методів різноманітні. Передусім, вони пов'язані з системою державних замовлень, з адресним субсидуванням і кредитуванням, формуванням і використанням фондів страхування ризиків (експортних, інвестиційних), з податковим пільгуванням.

Інституціональні методи. Методи формування відповідні регіональним аспектам, ринковим принципам і завданням експортної політики правового і організаційно-економічного середовища, затвердження спільного для усіх суб'єктів зовнішнього ринку господарського порядку, що впливає на всю експортну індустріальну систему в цілому. Характер даної дії доцільно назвати регулюючим і стимулюючим. Реалізація інституціональних методів не припускає витрат ресурсів безпосередньо на об'єкти експортної промислової політики; витрати пов'язані з проведенням організаційно-господарських перетворень, на створення відповідних інститутів зовнішнього ринку і регулювання експортного індустріального розвитку. У даний напрям методів дії на експортний індустріальний розвиток входять всякого роду адміністративні прийоми та інструменти: експортні квоти, ліцензії, стандарти, екологічні нормативи та ін.

Методи макроекономічного регулювання. Ці методи спрямовані на формування необхідного для розвитку реального сектора експортного економічного середовища, досягнення фінансової стабілізації, подолання держбюджетного дефіциту і пригнічення інфляції, на забезпечення позитивного платіжного балансу і підтримку стійкого курсу національної валюти, тобто, слід говорити про макроекономічне забезпечення експортної політики.

На пріоритетах експортної політики базується система як державного, так і регіонального регулювання експортної діяльності у напрямі сприяння експорту регіону і зменшення негативних наслідків від промислової експортної діяльності, формах і способах регулювання, системі забезпечення, яка включає правове, ресурсне, інформаційне і організаційне забезпечення. Нормативно-правова база експортної політики базується на законах, законодавчих і підзаконних актах, рішеннях адміністрації регіону в рамках законодавчо-правової бази країни [7]. Тому основною метою цього забезпечення є створення правової основи і механізму здійснення експортної політики, які забезпечують формування експортного потенціалу регіону.

У рамках правового забезпечення здійснюється експортна політика, яка регулюється органами державної і регіональної влади як система правових, економічних і організаційних заходів, направлених на підвищення ефективності експортної промислової діяльності, виходячи з інтересів, цілей і пріоритетів соціально-економічного розвитку регіону.

Висновки. Отже, регіональна експортна політика є складовою частиною державного аналога, при цьому до неї пред'являються специфічні вимоги і обмеження. Зокрема, вона визначається, виходячи з напрямів і темпів соціально-економічного розвитку регіону, величини його бюджету, характеристик конкурентного середовища, екологічних умов, кліматичних умов, ресурсного потенціалу, а також з урахуванням власної інвестиційної політики.

Розробка концептуальних положень розвитку експортної політики регіону знаходить своє віддзеркалення в механізмі реалізації і сукупності форм, рівнів, методів і напрямів її здійснення. Концепція експортної політики регіону відбиває у своєму складі стратегію розвитку експортної діяльності регіону, принципи взаємодії з державними органами влади і адміністрацією інших регіонів, форми підтримки і зміст надання допомоги підприємствам-експортерам, принципи формування експортноорієнтованих проєктів, зв'язок програм при реалізації регіональної експортної промисловості з іншими програмами регіону. Таким чином, активна експортна політика стає головним чинником ефективного входження в світогосподарську систему і реалізації експортного потенціалу як на державному, так і на регіональному рівні.

Література

1. Борисюк Н.К. Основные направления развития экспортного потенциала региона / Н.К. Борисюк, Р.М. Прытков // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2008. – № 85. – С. 64-70.

2. Елькин И. В. Подход к оценке влияния развития экспортного потенциала региона на рост уровня благосостояния его населения / И.В. Елькин // Известия Иркутской государственной экономической академии. 2008. – № 4(60). – С. 41-44.
3. Кирсанов В.В. Сравнительный анализ и оценка экспортного потенциала региона: на примере Республики Татарстан: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / В.В. Кирсанов. – Казань, 2005. – 24 с.
4. Кутідзе Л.С. Экспортний потенціал регіону: сутність, діагностика, механізми реалізації: монографія / Л.С. Кутідзе. – Запоріжжя: ЗНУ, 2011. – 318 с.
5. Савельев И.И. Развитие экспортного потенциала региона (на примере Владимирской области): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / И.И. Савельев. – Владимир, 2011. – 24 с.
6. Сейфуллаева М.Э. Экспортный потенциал российских регионов в условиях глобализации мировой экономики / М.Э. Сейфуллаева, В.М. Капицин // Маркетинг. – 2001. – №1. – С. 3-13.
7. Сейфуллаева М.Э. Международный маркетинг в экономике современной России / М.Э. Сейфуллаева. – М.: Экономика, 2001. – 223 с.
8. Стровский Л.Е. Внешний рынок и предприятие / Л.Е. Стровский. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 160 с.
9. Третяк В.В. Розвиток регіональних зовнішньоекономічних зв'язків: питання теорії та практики: монографія / В.В. Третяк; НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 331 с.
10. Третяк В.В. Проблеми формування та напрямки реалізації регіональної інноваційної політики / В.В. Третяк, Н.В. Дронова // Вісник економічної науки України. – 2009. – № 2 (16). – С. 154-156.
11. Фишер С. Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи; пер. с англ. – М.: Дело. 1993. – 864 с.

Рязанова Н.А. Направления структуризации экспортной политики региона// Вестник Восточноукр. национ. ун-та им. В. Даля – 2013. - № ( ). – С.

В статье выделена система целей, принципов и приоритетов экспортной политики региона, проанализированы ее элементы и их взаимосвязь в рамках эффективного использования экспортного потенциала региона. Рис. 3, Табл. 1, Ист. 11.

Ключевые слова: регион, экспортная политика, система целей, элемент, субъект, объект, задача, реализация экспортной политики.

Ryazanova N.O. Directions of structurizations of export politics of region// East Ukrainian National University named after Vladimir Dal Bulletin – 2013. - № ( ). – P.

The system of aims, principles and priorities of export policy of region is distinguished in the article, her elements and their intercommunication are analysed within the framework of the effective use of export potential of region. Fig. 3, Tabl. 1, Ref. 11.

Keywords: region, export politics, system of aims, ingredient, subject, object, task, realization of export politics.

Рязанова Наталія Олексіївна – асистент кафедри обліку і аудиту Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м.Луганськ)

Статья подана 2.04.13